

Warszawa - Toruń, 25 sierpnia 2024

Uniwersytet
Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Katedra Pedagogiki Specjalnej
prof. dr hab. Jacek Bleszyński

**Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego, organizacyjnego
oraz osiągnięcia naukowego będących podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia
naukowego doktora habilitowanego dr Iwonie Koniecznej ze wskazaniem monografii
naukowej pt. *Interakcja komunikacyjna dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej
w rozmowie zorientowanej na porozumienie,*
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dyscyplinie pedagogika**

Wprowadzenie

Przesłana mi dokumentacja jest przygotowana zgodnie z zasadami postępowania na stopień naukowy doktora habilitowanego.

Sylwetka Habilitantki

Analiza przesłanej dokumentacji wskazuje, że kompetencje i kwalifikacje Habilitantki mieszczą się w obszarze pedagogiki specjalnej. Podstawowe wykształcenie dotyczy specjalności pedagogika terapeutyczna i wychowanie przedszkolne, które zostały poszerzone w ramach studiów podyplomowych o logopedię i terapię pedagogiczną.

Podjęte studia, jak również tematyka doktoratu są osadzone w problematyce pedagogiki specjalnej, koncentrują się wokół dziecka z wieloraką niepełnosprawnością.

Odnosząc się do dorobku naukowego, praca doktorska została obroniona w 2012 roku, a po 12 latach zostały podjęte przez Habilitantkę kolejne kroki w karierze naukowej.

Habilitantka swoją działalność naukową umiejscowiła w 3 obszarach:

- 1) złożone i wielowymiarowe teoretyczno-empiryczne konteksty pedagogiki leczniczej;
- 2) diagnoza i wsparcie edukacyjne zróżnicowanej grupy uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;

3) komunikacja interpersonalna analizowana w kategoriach procesu rozwojowego, działania społecznego i specjalnych potrzeb.

W zakresie dorobku podejmowanych działań wskazano projekty i granty, które w dwóch przypadkach były realizowane przed i w trakcie obrony doktoratu (*Proces ... 2009/2010*, wykonawca, kierownik projektu i *Pedagogika specjalna w 2011 - 2013* - sekretarz projektu) oraz jeden w trakcie procedury związanej z doktoratem (*Dobre praktyki ... 2010 - 31.10.2014* - koordynator ds. praktyk).

Habilitantka była współorganizatorką konferencji naukowej.

W swojej prezentacji Habilitantka wskazała na jedną publikację zwartą.

W obszarze naukowo-badawczym - *wielowymiarowe teoretyczno-empiryczne konteksty pedagogiki leczniczej*, wykazała dorobek składający się w publikacji zwartej, artykułów i udziału w konferencjach.

Szesnaście wskazanych (wybranych) przez Habilitantkę publikacji naukowych ma niejednorodną konotację - są tu artykuły w czasopismach (10), rozdziały w książkach (5) i trudne do ustalenia umiejscowienie (1- informacja, że jest w druku). Przeważają pozycje autorskie, w dwóch przypadkach publikacja ze współudziałem. Dziesięć publikacji jest w języku polskim i sześć w języku angielskim.

Habilitantka brała czynny udział w 17 konferencjach, w tym 13 krajowych i czterech zagranicznych.

W obszarze - *diagnostyka i wsparcie edukacyjne zróżnicowanej grupy uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, przedstawiono kolejne osiągnięcia.

Opublikowano w sumie 8 artykułów, z czego trzy w języku angielskim, a dwa z nich w publikatorach zagranicznych. Udziału w czterech konferencjach krajowych wskazuje na chęć i umiejętność dzielenia się wiedzą.

Obszar naukowo badawczy - *Komunikacja interpersonalna w kategoriach procesu rozwojowego, działania społecznego i specjalnych potrzeb* odnosi się do ostatniego obszaru zainteresowań.

Przedstawiona tu została jedna monografia, która stanowi podstawę procesu oceny na stopień (Iwona Konieczna, 2023, *Interakcja komunikacyjna dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej w rozmowie zorientowanej na porozumienie*, Wydawnictwo APS, Warszawa 978-83-67721-19-6) oraz 11 publikacji, w tym 8 artykułów i 3 rozdziały w pozycjach pod redakcją naukową - z podziałem na: 6 samodzielnych i 5 współautorskich.

Habilitantka wzięła udział w 12 konferencjach, w tym 8 krajowych i 4 zagranicznych. Na uwagę zasługuje publikacja współautorskich pozycji metodycznych - ponieważ jest ten sam tytuł, nie mam wiedzy, czy jest to dodruk (w autoreferacie w pierwszej pozycji nie podano wydawcy, dotyczy to dwóch poziomów, o czym pozostaje mi się jedynie domyślać).

Stwierdzić należy, iż jak na okres 12 lat pracy naukowej, jest to skromny dorobek, którego najmniejsza część działalność jest umiejscowiona w zakresie podanym do oceny. Wyjaśnieniem tej sytuacji może być fakt, iż Habilitantka dokonała wyboru, a nie pełnego przedstawienia swojego dorobku. Przykładem może być pominięta w wykazie autorska

publikacja pt. *Komunikacja osoby dorosłej z dzieckiem rozpoczynającym edukację – o wzajemności w rozmowie*, wydana w 2019 roku przez Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Po zapoznaniu się z nią (dostęp: <https://bibliotekanauki.pl/books/1978342>), można zauważyć zbieżność poruszanych problemów, jak również treści (dotyczy zbieżności podejmowanej problematyki). Jednak ta pozycja nie podlega analizie w tej procedurze.

Dodatkowo w dorobku wskazano:

- udział w zespołach badawczych: funkcja kierownika (4), współwykonawcy (4), koordynatora merytorycznego (1);
- uczestnictwo w 5 programach europejskich lub innych programach międzynarodowych i krajowych, w tym dwóch przed uzyskaniem tytułu doktora, pozostałe to m.in.: Sprawni niepełnosprawni współorganizator projektu; Butnes Europa nawiązanie współpracy, opracowanie i realizacja projektu; Międzynarodowy projekt dydaktyczno-badawczy nawiązanie współpracy;
- udział w redakcji monografii - J. Głodkowska, I. Konieczna, R. Piotrowicz, G. Walczak red. n. (2017). *Interdyscyplinarne Konteksty Wczesnej Interwencji, Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka*. Warszawa, Wydawnictwo APS. ISBN 978-83-66953-99-6 ss. 473;
- udział w czterech komitetach organizacyjnych konferencji, w tym w dwóch jako członek komitetu organizacyjnego i po razie, jako współorganizator panelu dyskusyjnego i przewodnicząca komitetu organizacyjnego;
- staże naukowe: 2016 na Uniwersytecie im. Ivana Ogiienki w Kamieńcu Podolskim w Ukrainie; 2021 w Almacie na Uniwersytecie im. Abaja w Kazachstanie; 2023/2024 na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Wydział Studiów Edukacyjnych;
- członek czterech organizacji międzynarodowych: Polskie Towarzystwo Pedagogów Specjalnych; Teaching & Education Research Association; Association of North America Higher Education International; International Teachers Association;
- redakcja czasopisma naukowego *Szkoła Specjalna*;
- uzyskanie (w sumie pięciu) nagród i wyróżnienia JM Rektora oraz odznaczenia - Brązowy Krzyż Zasługi;
- pełnienie na różnych szczeblach licznych funkcji na Uczelni.

Oceniając zaangażowanie dydaktyczne, należy wskazać, iż prowadzone zajęcia na studiach różnego typu, pozostają w związku z kompetencjami i kwalifikacjami uzyskanymi przez Habilitantkę, co pozwalało na poszerzoną formę przekazu wiedzy wynikającej z własnych doświadczeń naukowych. Brała również udział w kształtowaniu procesu naukowo-badawczego w czterech przewodach doktorskich jako promotor pomocniczy.

Przedstawiono wyniki uzyskanych ocen dorobku naukowego w ramach zestawień statystycznych (Impac Factor według listy Journal Citation Repoits, zgodnie z rokiem opublikowania, wynosi: 1,184. Liczba cytowania: Google Scholar: h-index = 5, liczba cytowań = 63). Jak wcześniej wspominałem, opierając się na analizie przedstawionego dorobku, na 12 lat od uzyskania stopnia doktora, uznać należy, iż nie jest on znaczący ilościowo. Jednak na te wyniki miały prawo złożyć się czynniki niezależne.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego wskazanego przez Habilitantkę

Wskazana przez Habilitantkę publikacja została wydana w 2023 roku pod tytułem *Interakcja komunikacyjna dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej w rozmowie zorientowanej na porozumienie*, w Wydawnictwie Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa, ISBN 978-83-67721-19-6. Praca ta została zrecenzowana przez prof. dra hab. Zenona Gajdzię z Uniwersytetu Śląskiego i dr hab. Beatę Antoszewską, profesor Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Część teoretyczna książki skupienia się na problemie rozwoju komunikacji w ujęciach: językoznawczym, psychologicznym i socjologicznym. Habilitantka, z wykształcenia logopeda, konsekwentnie przedstawiała problem komunikacji w sposób interdyscyplinarny. Na samym wstępie, chciałbym zaznaczyć, iż uznaję tę pracę w ujęciach:

- kształtowania się komunikacji;
- kształtowania się interakcji werbalnej, w tym rozmowy;
- komunikacji ukierunkowanej na porozumienie;
- konwencji problematyki rozwoju dziecka przewlekle chorego.

Taka charakterystyka pozwala na ukazanie schematu kształtującej się struktury poznawczej, jaką zaproponowała Habilitantka. W analizowanych treściach brakuje mi nawiązania do psycholingwistyki, jak i neopsycholingwistyki, co może być przedstawieniem możliwości innego podejścia, czy zaprezentowania innych ujęć. Powołanie się na Idę Kurcz nie miało charakteru dyskusji nad teorią, ale przedstawienie struktury komunikacji (s. 82). Brakuje tu praktycznych podejść do programów komunikacji, jakie prezentują, np. Ewa Skorek - *Profilaktyka w logopedii, Zagadnienia praktyczne i propozycje zajęć. Terapia pedagogiczna, Terapia pedagogiczna. Zaburzenia rozwoju psychoruchowego u dzieci* czy Dorota Podgórska-Jachnik - *Przekaz pantomimiczny w komunikacji z dzieckiem niesłyszącym, Komunikowanie się z pacjentem z niepełnosprawnością słuchową*. Skupiono się na rozpatrzeniu interakcji w ujęciu interdyscyplinarnym (jak wspomniałem psycho-socjo-lingwistycznym) oraz odniesieniu się do komunikacji jako działania społecznego. Podjęto także problem choroby przewlekłej (rozumianej jako stan o długotrwałym przebiegu), z ukierunkowaniem na sferę komunikacji zorientowanej na porozumienie. Na tej podbudowie Habilitantka przeszła do głównego problemu, odwołując się do interakcji komunikacyjnej umiejscowionej w teorii działania komunikacyjnego Jügena Habermasa umiejscowionej w interakcji społecznej.

Jak wskazała Habilitantka „Przedmiotem badań jest interakcja komunikacyjna oraz jej uwarunkowania w rozmowie zachodzącej między dzieckiem z chorobą przewlekłą a osobą dorosłą w zróżnicowanych kontekstach środowiskowych w: szkole, placówce leczniczej (szpitalu), szkole ogólnodostępnej z oddziałami integracyjnymi”. Dokonano uwzględnienia aspektów: obiektywnego (świat) i subiektywnego (świat życia), odnoszących się do działań komunikacyjnych (interpretacyjnej, interakcyjnej i kombinacyjnej); uwarunkowań oceny i zrozumienia; subiektywnego postrzegania i interpretowania własnego życia (świat życia) oraz obiektywnych sytuacji (świat); zrozumienia znaczenia interakcji komunikacyjnej.

Habilitantka, poszukując swojej ścieżki badawczej, wskazała na paradygmat interpersonalny (umożliwia formułowanie zasad, wyjaśnień i opisów teoretycznych interakcji w perspektywie psychospołecznej, a także prowadzenie badań o charakterze eksperymentalnym - s. 19), kryterium doboru próby badawczej obejmowało także założenie paradygmatu interpretacyjnego w zakresie wielorakich rzeczywistości, z jednoczesnym wyborem różnych osób i danych do prowadzonych badań (s. 117). Wychodząc od głównego celu („rozpoznanie i zrozumienie interakcji komunikacyjnej zachodzącej między dzieckiem z chorobą przewlekłą rozpoczynającym edukację a osobą dorosłą w sytuacji indywidualnej rozmowy” s. 150), sformułowano cztery obszary badawcze wynikające z celów: „(1) opisu i interpretacji interakcji komunikacyjnej; (2) oceny i zrozumienia uwarunkowań (w tym miejsca edukacji dziecka w środowisku szpitalnym lub szkolnym) przebiegu, podtrzymywania i współtworzenia treści interakcji komunikacyjnej dziecka z osobą dorosłą; (3) zgłębienia subiektywnego postrzegania i interpretowania własnego życia („świat życia”) oraz obiektywnych sytuacji („świat”); (4) zrozumienia znaczenia interakcji komunikacyjnej dla uzyskiwania porozumienia w celu skonstruowania modelu działania komunikacyjnego zorientowanego na porozumienie w interakcji komunikacyjnej w rozmowie dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej” (s. 150).

W badaniach wzięło udział 40 dzieci z klas pierwszych, z 8 nauczycielami-wychowawcami ze szkół w placówce leczniczej i szkole ogólnodostępnej z oddziałami integracyjnymi (w miejscu zamieszkania).

Zgadzam się z wnioskami przedstawionych przez Habilitantkę, iż przeprowadzone przez nią badania umożliwiły rozpoznanie interakcji komunikacyjnych zarówno w odniesieniu do struktury, formy, jej płaszczyzny, jak również poszukiwania dróg osiągania konsensusu. Na tej podstawie możliwe było dokonanie opisu uwarunkowań interakcji komunikacyjnej w odniesieniu do kontekstu i funkcji poznawczych.

Dzięki podjętym przez Habilitantkę badaniom zidentyfikowano obszar komunikacji w rozmowie zorientowanej na porozumienie w okolicznościach szczególnej interakcji - między dzieckiem z przewlekłą chorobą i osobą dorosłą; rozpoznania naukowego obszaru z zakresu pedagogiki, pedagogiki specjalnej, będącego postaciowym kontekstem wychowania, opieki i terapii dziecka z chorobą przewlekłą; dokonania rzetelnych i wielowymiarowych analiz, konstruujących koncepcję działania komunikacyjnego, ułożonych w pedagogice, pedagogice specjalnej, językoznawstwie, psychologii oraz na pograniczach tych, ale także innych dyscyplin i subdyscyplin naukowych; wykorzystania w sposób interdyscyplinarny na gruncie pedagogicznym koncepcji teorii działania komunikacyjnego J. Habermasa; opracowania modelu badawczego interakcji koniunkcyjnej w rozmowie dziecka z osobą dorosłą w powiązaniu z teorią działania komunikacyjnego tegoż autora; osadzenia badań w paradygmacie interpretacyjnym pozwalającym nie tylko na poznanie i analizę badanego zjawiska, ale przede wszystkim, na jego zrozumienie; rozpoznania procesów konstruowania i współuczestniczenia dzieci z chorobą przewlekłą w uniwersum interakcji komunikacyjnej w rozmowie zorientowanej na porozumienie, w tym: opis i dokonanie interpretacji interakcji i komunikacyjnej; ocena

i zrozumienie uwarunkowań (w tym miejsca edukacji dziecka w środowisku szpitalnym lub szkolnym) przebiegu, podtrzymywania i współtworzenia treści interakcji komunikacyjnej dziecka z osobą dorosłą; zgłębianie subiektywnego postrzegania i interpretowania własnego życia („świat życia”) oraz obiektywnych sytuacji („świat”) przez dzieci z chorobą przewlekłą; zrozumienie znaczenia interakcji i komunikacyjnej dla uzyskiwania porozumienia, co wyznacza skonstruowany autorski model działania komunikacyjnego zorientowanego na porozumienie w interakcja i komunikacyjnej w rozmowie dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej, ugruntowanego teorią działania komunikacyjnego Habermasa; opracowania autorskiego modelu działania komunikacyjnego w rozmowie prowadzącego do porozumienia przez zapewnienie zgody w interakcji między dzieckiem z chorobą przewlekłą a osobą dorosłą (Autoreferat s. 17-18).

Po analizie przedstawionego materiału, mam zastrzeżenia. Przede wszystkim formalnie nie podano celów prowadzonych badań, chociaż odniesiono się, bez podziałów na ich zakres, przed postawieniem pytań. Badania mają charakter jakościowy, bazujące na subiektywnych metodach. Brakuje odniesienia się do możliwości badawczych opierających się na badaniach jakościowych, np. N.K. Denzin, Y.S. Lincoln, *Metody badań jakościowych*; D. Jemielniak *Badania jakościowe*; D. Urbaniak-Zajac *Badania jakościowe w pedagogice*). Powołanie się w jednym miejscu na książkę E. Babbie [powołanie przez Habilitantkę - (2012). *The practice of social research*. Boston: Cengage Learning - publikowaną w Polsce od wielu lat pod tytułem *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa, 2023] jest tylko wskazaniem do zapewnienia poufności (s. 167), a nie rzeczowej analizy przyjętej opcji badań jakościowych. Brak odniesienia się w podrozdziale 4.3. *Metody i techniki gromadzenia danych empirycznych* do metodologii badań jakościowych, ukazuje znaczące ograniczenie analizy propozycji badawczej. Również w podrozdziale 4.4. *Procedura badawcza z uwzględnieniem etycznego wymiaru udziału w badaniach dzieci z chorobą przewlekłą* zostały przedstawione jedynie techniczne założenia podejmowanych badań.

Niewątpliwie, ograniczona grupa, zakres badań wynikały z pandemii COVID-19 na terenie naszego kraju. To jednak nie powinno usprawiedliwiać poziomu osadzenia w metodologii jakościowej, a w szczególności możliwości dokonywania opracowań i prowadzenia analiz uzyskanych wyników badań. Po przeczytaniu książki, dostrzegam znaczące ograniczenia, jak również niedociągnięcia w tej dziedzinie. Dodatkowym problemem jest ograniczenie kontaktu bezpośredniego, który można przecież poszerzyć / zastąpić o możliwości pośredniego uczestnictwa (lustro weneckie). Wykorzystanie nagrań jest ważnym elementem, jednak niepozbawionym ograniczeń.

Rzeczowo przedstawiono procedurę prowadzenia badań i dokonywanych analiz (etap 1. przygotowawczy; etap 2. analiza epizodów: przyporządkowanie i szczegółowy opis poszczególnych sekwencji, wyodrębnienie i szczegółowy opis werbalnych, niewerbalnych i wokalnych środków ekspresji; etap 3. analiza działania komunikacyjnego: identyfikacja i wyodrębnienie płaszczyzn reakcji na działania komunikacyjne, opis uwarunkowań interakcji komunikacyjnej, szczegółowy opis sposobu postrzegania i interpretowania swojego „świata

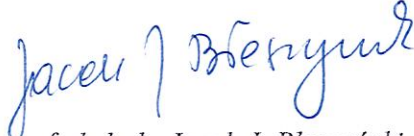
życia” i „świata”, i identyfikacja działań komunikacyjnych w interakcji dzieci z chorobą przewlekłą i dorosłego, s. 183-184). Żałuję, iż w przedstawionym podsumowaniu wnioskach zabrakło autorefleksji, dotyczących nie tylko uzyskanych wyników, ale również trudności, na jakie natrafiła Habilitantka, propozycji dokonania zmian, modyfikacji swojej pracy badawczej.

Konkluzja

Zauważyć należy, iż nieliczni pedagodzy zajmują się prowadzeniem analiz i badań w zakresie interakcji komunikacyjnej dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej, z ukierunkowaniem na rozmowę zorientowaną na porozumienie. Z tego względu przedstawioną pracę pragnę docenić za zakres prowadzonych badań i konsekwencje realizowanego pola badawczego przez Habilitantkę.

Mimo wskazanych uwag, niedociągnięć, uznaję zarówno przedstawioną pozycję zwartą, jak również udokumentowany dorobek (naukowy, dydaktyczny) za wystarczający i pozwalający na wnioskowanie, iż dr Iwona Konieczna spełnia wymogi nałożone w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego.

Biorąc pod uwagę dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny dr Iwony Koniecznej, przedstawiony mi do oceny materiał w procedurze o nadanie stopnia habilitowanego, a szczególnie publikacji *Interakcja komunikacyjna dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej w rozmowie zorientowanej na porozumienie* przedstawiony przez Habilitantkę, uznaję iż dr Iwona Konieczna spełnia wymagania stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2016 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574, z późniejszymi zmianami). W związku z czym **wnioskuję o nadanie dr Iwoni Koniecznej stopnia naukowego doktora habilitowanego.**

prof. dr hab. Jacek J. Bleszyński

